

מראי מקומות - יבמות

נג:

פרק הבא על יבמתו

א. הבא על יבמתו בין בשוגג וכו' קנה

כ' המנחת חינוך (תקצ"ח, ו') דכיון דרוב הפוסקים ס"ל דמצוות צריכות כוונה, ובמתכוין שלא לצאת כ"ע מודו דאינו מקיים מצות, א"כ "אפשר נהי דקנה אותו והוי אשתו, מ"מ מצות השי"ת לא קיים, כי צריך כוונה לצאת, ונפק"מ דחובת המצוה מוטלת עליו, ולא יגרשה תיכף עד שיבא עליה לשם מצוה ויקיים המצוה" [והק' בהגהות למנ"ח מכוון ירושלים, הא אין כאן עוד זיקה, ואין שייך לקיים מצות יבום עוד]. אולם ע' בקובץ שעורים (כתובות רמ"ט) שכ' לייסד דמאי דאמרי' מצוות צריכות כוונה, זהו רק במצוות דעיקר התכלית הוא המעשה מצוה עצמו, כמו אכילת מצוה ותקיעת שופר, בזה כוונה מעכבת. אבל היכא דעיקר המצוה הוא תוצאת המצוה, כגון פרי' ורבי', דהעיקר הוא שיהי' לו בנים, אז אין כוונה מעכבת בקיום המצוה, דהא נתקיימה המצוה מאליה ואין צריך כוונה. וא"כ, ה"ה ביבום, התועלת של המצוה היא הקנין יבום, וא"כ, מה לי אם מכוון, מה לי אם אינו מכוון, הרי סכ"ס קנאה [כיון דחי' התורה דיבום אי"צ כוונת קנין], וא"כ ודאי קיים המצוה. (ולכאו' הי' שייך לומר באופן פשוט, דהמצוה היא לעשות הקנין, והקנין תלוי במצוה, דהיינו, דקנין מחודש כזה של יבום לא מהני אא"כ קיים מצות יבום. וא"כ, כיון דחידשה התורה דהקנין מהני בלא כוונה, ע"כ גם כאן קיים המצוה בלא כוונה. ובשלמא לשי' המנ"ח, דהביאה היא עיקר המצוה, ולא הקנין הוא המצוה, וכמו שהוכיח הר"ר י"י כרמל נ"י מהא דס"ל להמנ"ח דעדיין יש מצוה מוטלת עליו לבא עליה, אף דכבר קנאה ואינו קונה כלום בביאה זו, א"כ לדבריו י"ל דהא דחידשה התורה דלא בעינן כוונה הוא רק בהקנין, ושפיר יש לחדש דבאמת לא קיים המצוה בלא כוונה. אבל לשי' הקו"ש, דע"כ ס"ל דהקנין הוא המצוה, א"כ לימא בפשיטות כנ"ל. ואפי' לפי המנ"ח לכאו' אינו מיושב כל הצורך, שהרי סכ"ס, זהו האופן הרגיל לעשות המצוה, וא"כ אם חי' התורה דאי"צ כוונה להקנין, לכאו' יש ללמוד מזה דה"ה לגבי המצוה כן, וי"ל).

ב. בין במזיד

פרש"י, לשם זנות. כ' הנמוקי יוסף (יח. בדפי הרי"ף) דמסתמא בדיעבד קאמה, אבל לכתחלה אין לעשות כן, דהא הגמ' לא קתני דמתני' דלא כאבא שאול, דס"ל דהכונס לשם נוי קרוב לומר שהרי הוא פוגע בערוה, וכאן במזיד מיירי שעשה לשם נוי, לשם זנות בעלמא. ומה דלא אמרי' כן, ע"כ משום דאבא שאול מדרבנן הוא דקאמה, ולכתחלה, וסוגיין בדיעבד מיירי, וקאמר דקנה, וזהו לכ"ע, ומה דרבנן חולקים על אבא שאול, היינו לומר דאפי' אם בועל לשם נוי, אי"ז כפוגע בערוה (וצ"ע

אם כוונתו לומר דאף לכתחלה מותר לשם נוי, ויש לחלק בזה בין לשם זנות ובין לשם נוי). וביאר החזון איש (אה"ע קכ"ט, י"ג) דהמח' בין א"ש ורבנן לפי הנ"י היא דלאבא שאול אם אינו יכול לכוון לעשות המצוה לשמה, אז עדיף לעשות חליצה. אבל שי' רבנן היא, דאף דגם הם ס"ל דלכתחלה יש לעשותה לשמה, מ"מ אם אינו יכול לעשות כן, עדיין מצות יבום עדיפא ממצות חליצה. וע' בריטב"א, ואולי משמע מלשונו דלפי אבא שאול לא קנה אף בדיעבד מדרבנן, ואם זהו כוונתו לכאו' צ"ל דמתני' מדאורייתא קתני', ועדיין צ"ע בזה. וע"ע בבית שמואל (קס"ו, ה), שהביא הנ"י הנ"ל, וכ' "מיהו י"ל אף אם הי' מדאורייתא אסור לייבם לשם נוי או דבר אחר, מ"מ קנה אותה".

ג. ממזרת ונתינה לישראל

פרש"י דאין שייך לומר זה דפוסלה לכהונה, שהרי פסולה ועומדת. וגם אין שייך לומר דפסלה מתרומה דבי נשא. וביאר הריטב"א דמה דלא שייך לפוסלה מן התרומה, היינו משום שהיא פסולה ועומדת, דנתינה לא שייכת לתרומה כלל, וגם בממזרת, י"ל דממזרת שהיא בת כהן, כיון דאמו היתה זונה, ונפסלה מן הכהונה ומן התרומה, בתה נמי נפסלה לתרומה, דולד של זונה חלל לכהונה. וכ' עוד דאם לא אמרי' כן, אלא דאין הולד פסול מתרומה מחמת דאמו נעשית זונה, א"כ ע"י ביאה זו לישראל לא נפסלה טפי, אף דודאי ביאה זו באיסור הי', אבל אין שייך לגרע עכשיו מדינה. וע' בקובץ הערות (מ"ד, ב') שהביא משו"ת הרשב"א (אלף ר"א), שכ' דילפי' זה מאלמנה לכה"ג, מה התם נעשית זונה, ובנה פגום, אף כאן דנעשית זונה ובנה פגום. וכ' ר' אלחנן דלכאו' י"ל טעם אחר, דכיון דפסול ממזרות מפקיעו מקדושת קהל, כ"ש שיפקיעו מקדושת כהונה (ולכאו' צ"ל סברא זו בדברי המגיד משנה שהביא שם, דלא ס"ל דכל מה שפוסל אמו לזונה פוסלו, ומ"מ בממזר מבואר בדבריו דאין לו קדושת כהונה). וכ' דהנפק"מ בין הטעמים היא בלוי שבא על אחותו, דאם הטעם הוא מקי"ו מאלמנה לכה"ג, כמש"כ הרשב"א, א"כ זה שייך רק בפסולי כהונה. אבל אם הטעם הוא משום דמופקע מקדושת כהונה כיון דמופקע מקדושת קהל, א"כ גם יהי' מופקע מקדושת לוי'.

ד. אין אונס לערוה, לפי שאין קישוי אלא לדעת

שי' התוס' בביאור דברי הגמ' הוא, דכיון דאין קישוי אלא לדעת, א"כ אפי' היכא דעכו"ם מדביקין אותו על הערוה, וא"א לו להשמט אם לא ע"י שיהרג, אם הוא יודע שא"א לו אם לא יתקשה, א"כ צריך למסור עצמו למיתה, דמה שאין קישוי אלא לדעת נחשב למעשה זנות, והואיל ושי' התוס' הוא דצריך למסור עצמו למיתה רק אם עושה מעשה זנות,

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - יבמות

נג: (המשך)

דזה נחשב ברצונו]. וא"כ, לפי הרמב"ם יש ללמוד סוגיין כפשטי, דאנסוהו גוים היינו שאמרו לו שיהרגנו אם אינו בא על היבמה, וע"ז השיבה הגמ' דזה נחשב ברצון, והראי' היא מהא דאמר רבא דאין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת, דהיינו דאין נחשב אונס כלל, עד כדי כך דנהרג אם בא עליה, משום דאין קישוי אלא לדעת, וא"כ ודאי אין שייך לומר דאונס דמתני' הוא ע"י מה שהגוים מאיימים עליו. (ולכאן הביאור בדברי הרמב"ם הוא, דאף דודאי נאנס, דהיינו דאם לא הי' בא עליה הי' נהרג, מ"מ אין שייך להתקשות אא"כ הי' לו רצון בהביאה גופא [ולא רק הרצון לחיות], וכיון שנעשה הביאה ברצון, אע"פ שג"כ נאנס, חייב) עוד פי' הריטב"א, דודאי היכא דאנסוהו גוים ובא עליה, אף דאין קישוי אלא לדעת, מ"מ נחשב זה לאונס ופטור ממיתת ב"ד. אלא דמ"מ אין טענת אונס בזה, דהיינו דכיון דסכ"ס מדעתו נתקשה, אין שייך לומר ע"ז לשון "אונס", וא"כ ע"כ אין זה ביאור אונס במתני'.

אבל אם הוא קרקע עולם אין צריך למסור עצמו, א"כ רק משום דאין קישוי אלא לדעת צריך למסור עצמו, דאל"כ לא יהי' נחשב למעשה. ולפי"ז, ביאור הגמ' הוא דאנסוהו היינו שהדביקוהו עליה, וע"ז הק' הגמ' דכיון דאין קישוי אלא לדעת, ממילא אי"ז נחשב לאונס.

אולם כ' הרמב"ם (איסורי ביאה א, ט) "אנוס פטור מכלום, מן המלקות ומן הקרבן, ואין צריך לומר מן המיתה, שנא' ולנערה לא תעשה דבר. בד"א כשנאנס הנבעל, אבל הבעל אין לו אונס, שאין קישוי אלא לדעת". וביאר המגיד משנה דס"ל להרמב"ם דאם אמרו לו גוים לבא על הערוה ואם לאו שיהרגו אותו, ובא עליה, מומת על ידה, לפי שאין קישוי אלא לדעת [ולאו משום דס"ל להרמב"ם דכל מה שיהרג ואל יעבור, אם עובר חייב מיתה, שהרי כ' הרמב"ם (הל' יסודי התורה ה, ד) שאין ממיתין אותו אם עבר ונהרג על מה שהוא יהרג ואל יעבור, לפי שאין ממיתין אלא לעוברי ברצונו, וע"כ ס"ל להרמב"ם